

REMISSYTTRANDE

Datum
2023-09-21

Dnr
2023/5685

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Betänkandet En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp (SOU 2023:17)

(Departementets diarienummer Ju2023/01030)

Justitiekanslern ska vaka över tryck- och yttrandefriheten samt värna integriteten och rättssäkerheten i den offentliga verksamheten. I Justitiekanslerns uppdrag ingår även att bevaka statens rätt och att medverka till att rättstillämpningen är effektiv och av hög kvalitet.

Justitiekanslern har följande synpunkter på betänkandet.

Bestämmelsen om hets mot folkgrupp kriminaliserar enligt den nuvarande lydelsen olika typer av yttranden som tar sikte på ett kollektiv – en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer – och som sker med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck.

Efter att EU-kommissionen har riktat kritik mot den svenska lagstiftningen bl.a. bestående i att gärningar som avser enskilda i de skyddade grupperna inte är kriminaliserade i tillräcklig mån, föreslår kommittén att straffansvar för hets mot folkgrupp också ska gälla yttranden som avser en enskild som tillhör en skyddad grupp. Justitiekanslern har, mot bakgrund av EU-kommissionens kritik, förståelse för kommitténs förslag och ifrågasätter inte bedömningen att den föreslagna ändringen är nödvändig för att uppfylla EU-kommissionens krav. Justitiekanslern ser dock en rad utmaningar med den föreslagna ordningen.

En hetsgärning kan riktas mot många personer samtidigt, vilket kan leda till svåra avgränsningsfrågor beträffande vilka personer i den skyddade gruppen som ska få ställning som målsägande i processen. Hur denna bedömning ska göras bör tydliggöras ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Kommittén lyfter fram att en enskild person enligt nuvarande reglering inte kan tillerkännas skadestånd eller vara målsägande i en rättegång om hets mot folkgrupp, men att samma gärning kan anses utgöra ett annat brott och att skadestånd och målsägandestatus kan tillerkännas på grund detta brott. Som exempel ges bl.a. förolämpning (5 kap. 3 § brottsbalken), för vilket det finns särskilda regler om åtal i 5 kap. 5 § brottsbalken. Även om det fortfarande – för det fall straffansvaret för hets mot folkgrupp utvidgas till att omfatta gärningar som avser enskilda i de skyddade grupperna – är

möjligt att döma för brott enligt 16 kap. brottsbalken och 5 kap. brottsbalken i konkurrens är det rimligt att anta att flera gärningar som tidigare hade medfört ansvar enligt 5 kap. brottsbalken istället kommer att medföra ansvar för hets mot folkgrupp. För de sistnämnda brotten har det inte föreslagits några särskilda regler om åtalsangivelse (jfr 5 kap. 5 § brottsbalken). Följderna av detta är något som bör uppmärksammas och analyseras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Förtal och förolämpning av normalgraden har endast böter i straffskalan, medan straffskalan för hets mot folkgrupp av normalgraden är fängelse i högst två år. Förslaget kan således i praktiken tänkas leda till en avsevärd straffskärpning. Detta har inte närmare berörts i betänkandet och behöver därför uppmärksammas i det fortsatta beredningsarbetet.

Den föreslagna bestämmelsen om hets mot folkgrupp innebär att samma gärningar kan komma att träffas av flera olika straffstadganden i större utsträckning än vad som är fallet enligt den nuvarande regleringen. Det kan också förutses att mer komplicerade konkurrenssituationer kommer att uppstå. Det gör att regleringen blir svåröverskådlig och kan skapa tillämpningsproblem. Det behöver ges ytterligare vägledning i det fortsatta beredningsarbetet.

När det gäller utformningen av lagtexten anser Justitiekanslern att de föreslagna paragrafernas andra stycke är svårtillgängligt. Det bör därför övervägas om paragraferna kan utformas på ett mer lättillgängligt sätt.

Av de skäl som anges i betänkandet tillstyrker Justitiekanslern att regeländringen införs på motsvarande sätt inom tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområden som i brottsbalken.

Kommittén bedömer att förslaget inte kommer att påverka kostnaderna för staten. Den bedömningen kan dock ifrågasättas. Enligt Justitiekanslern kan förslaget förväntas leda till en ökning av antalet skadeståndsberättigade och därför komma att få ekonomiska effekter, särskilt vad gäller brottskadereparation.

Ärendet har föredragits av Klara Högström och Kajsa Wällgren. I ärendets beredning har även byråchefen Daniel Kjellgren deltagit.

Mari Heidenborg